

ÇOCUK VE GENÇLİK SUÇLULUĞUNDA BOŞ ZAMANLARIN ROLÜ *

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER

1. Giriş :

Bu yazımızda, genel olarak, çocuk ve gençlerin boş zamanlarında geliştirdikleri faaliyetler, eylemleri, davranışlarıyla suçluluk arasındaki münasebetlerin nelerden ibaret bulunduğunu inceliyeceğiz. Gerçekten çocuklar ve gençler büyük toplum içinde, çeşitli tâli sosyal grupların mensupları olarak belirli sosyal fonksiyonlar ve sosyal roller ifa ederler. Çocuk ve genç, mensup bulunduğu aile grubunun sosyal ve ekonomik durumuna göre ya mektebe gitmekte ya da belirli bir işle meşgul olmaktadır. Bu suretle belirli sosyal fonksiyonları karşılamak üzere tüketilenler dışındaki zamanları boş zamanlar olarak isimlendirmek uygun olur. Buna nazaran çocuğun ve gencin boş zamanları, okul veya gördüğü iş için sarfettiği zamanlardan arta kalan zaman kısımlarından ibarettir. Çocuk veya genç mektebe gitmiyor ve bir iş ile de meşgul bulunmuyorsa bütün hayatı boş zamanlar rejimi içinde geçmiş olur.

İmdi, boş zamanların, kriminoloji yönünden, başka bir deyimle suçun işlenmesine sebebiyet veren sebep ve âmiller açısından, etkisinin neden ibaret bulunduğunu araştırmak için yapılacak ilk iş, çocukların ve gençlerin boş zamanlarını ne suretle, ne gibi faaliyetlerle geçirdiklerini, çocuk ve gençlerin boş zamanlarını geçiş tarzlarının kendilerinde ne gibi davranış şekilleri tesis eylediğini ve ne gibi davranış örneklerine uyularak itiyatların vücuda geldiğini tespit eylemek ve ikinci olarak ta tesbit edilen bu cihetlerin kriminoloji yönünden olan önemini belirtmeye çalışmaktan ibaret bulunmalıdır.

Batı toplumlarında ve toplumumuz içindeki şehir toplumlarında çocuklar ve gençler boş zamanlarını oyun grupları içinde, eğlen-

*) Türkiye Halk Sağlık Eğitim Komitesinin 7-11 Nisan tarihleri arasında topladığı seminere sunulan rapordur.

ce ile ve halka hitabeden ticarî eğlence vasıtalarından faydalanarak ve muayyen bir çeşit yayınları okumak suretiyle geçirmektedirler. O halde bahsi geçen, boş zaman geçirme vasıtalarını teker teker ele almak ve bunlarla suç arasındaki ilgileri belirtmeğe çalışmak uygun olur.

2. Oyun grupları :

a) Dünyanın bütün memleketlerinde ve toplumlarında çocuklar boş zamanlarını oyun grupları halinde birleşerek geçirirler; çocuk Türk toplumunda da, tatil gününde veya mektep saatlerinden sonra «mahalleye çıkar» ve emsal ve akranıyla birlikte bir oyun grubu teşkil eder¹. Gençler bakımından ise bu, arkadaşlık grubu şeklini alır.

Oyun grupları, sosyoloji yönünden ilkel toplumsal bir grup teşkil ederler. Oyun grubu çocuğun ailesinden sonra içine dahil bulunduğu ilk tabii ilkel gruptur. Oyun grubunun, diğer ilkel gruplar bakımından olduğu gibi, hususiyeti, mensuplarının birbirlerine şahsî ve samimî alâkalarla bağlı bulunmalarıdır. Oyun grupunda çocuklar kişiliklerinin bütünüyle münasebet haline gelirler.

Sosyolojik bakımdan, bütün ilkel grupların icra eyledikleri fonksiyonları, oyun grubu da yerine getirir. Bu fonksiyonlardan en önemlisini *sosyalleştirme* (Socializing) teşkil eder².

Bilindiği üzere sosyalleştirme vetiresi sayesinde kişilerin birbirlerine karşılıklı tesir yapmak imkânı gerçekleşmiş olur. Sosyalleştirme, sosyal tavır ve hareket modellerinin teessüsünü ve bu örneklerle intibak edilmesini sağlar. Sosyalleştirme kişinin muhtaç olduğu istidatları, disiplini geliştirir ve toplumda asırlardan beri teessüs etmiş olan değerler sistemini, hayat ideallerini ve fertlerin oynayacakları rolleri kişilere nakleder. Ferdin istidat ve iştihakları da sosyalleşme sayesinde gelişir. Sosyalleştirme toplum kültürünün devam ve bakasını sağlar³.

Sosyalleştirme, ferdin disiplinsiz biyolojik organizma halinden topluluğun kabiliyetli ve sorumluluk taşıyan bir iştirakçisi haline gelmesini temin eden mekanizmadır. Birer ilkel grup teşkil eden aile ve oyun grubu sayesinde ki büyüyen çocuk toplumun yaşayış tarzına uydurulmaktadır ve sosyal araştırmalar, sosyalleştirme

1) *Sulhi Dönmezer*, Kriminoloji, 2. bası, İstanbul 1962, s. 188.

2) Bk. : *Freedman*, Principles of Sociology, s. 72.

3) *Joseph - H. Fichter*, Sociologie, s. 34 ve son.

ameliyesinde oyun grupunun, okuldan daha ziyade, fonksiyon ifa ettiğini ortaya koymuş bulunmaktadır⁴.

Sosyoloji bakımından fertlerin benzer davranışlara sahip olabilmeleri için müşterek veya bölüşülen alâka ve menfaatlara sahip olmaları lâzım gelir. Müşterek veya bölüşülen alâka ve menfaatlara bir şekli de, fertlerin mensup buldukları grupun diğer üyeleri ile kendilerini bölünmez bir bütün olarak telâkki eylemeleridir. Fert kendisini bir aile, şehir, millet veya bir takım veya kligin parçası olarak telâkki edince artık diğer kişilerle müşterek bir alâka ve menfaati bölüşmüş olur.

Arzolunan sosyal olay oyun grupu içinde bilhassa bariz şekilde cereyan eder. Çocuk kendisini bir oyun grupuna bağlı telâkki etmeyi öğrenince aynı zamanda başkalarını hariç saymayı da öğrenmiş olur ve (*Biz*) ve (*Onlar*) tefrikini elde eylemiş bulunur⁵.

Çocuk gayri şahsî bir gayeye ve emellere bağlanmak itiyadını da kısmen oyun grupu içinde kazanır.

Çocukların liderlik kabiliyetleri hayatta ilkönce oyun grupu içerisinde kendisini göstermektedir. Büyük toplum içinde liderlik vasfını haiz kişilerin adedinin çok olması ise, o toplum için en büyük sıhhat alâmetidir. İmdi oyun grupu tabii liderleri meydana çıkaran aslî bir ilkel toplumsal gruptur⁶; şu halde oyun grupu bir nevi liderlik mektebidir.

Amerikan sosyologu *Charles Horton Cooley*⁷ in dikkati çekişinden sonra ilkel gruplar üzerinde sosyologlar daha dikkatle incelemeler yapmışlar ve oyun grupunun çocuğa sosyal birlik bakımından ilk tecrübeleri temin ettiği neticesine varmışlardır.

Çocukların oyun grupları daima tam bir âhenk içinde yürütülen işbirliğini ifade etmez; oyun grupu da birbirinden farklı olanların birliğini teşkil eder ve bu birlikte arzular, özel alâka ve hatta, yerine göre, ihtiraslar mevcuttur. Fakat bu değişik motifler sempati ve iyi niyetle sosyalleştirilerek müşterek bir ruh disiplini altına alınmaktadır.

Büyük şehirlerin, genel olarak ekonomik durumu yüksek derecede olan ailelerinde, daima evde ana babanın dizi dibinde tutulan,

4) *Freedman*, s. 74.

5) *Harry M. Johnson*, *Sociology, Systematic Introduction*, London, 1963.

6) *R. M. Maciver - Charles H. Page*, *Society, An Introductory Analysis*, London, 1961, s. 132 ve son.

7) *Charles Horton Cooley*, *Social Organization* New York 1909 (zikreden *Martin H. Neumeyer*, *Juvenile Delinquency in Modern Society*, 2. bası, s. 192)

oyun grupları içerisine bırakılmıyan çocuklarına, okulda arkadaşları (*muhallebici çocuğu*), (*hanım evlâdı*) lâkabını takarak alay ederler; batı dünyasında da bu nevi tipler bakımından kullanılan kelimeler vardır. Bunun manası şudur ki, oyun grubu içine girmediği için hakkında sosyalleşme vetiresi noksan olarak cereyan etmiş bulunan çocuk, toplumun diğer fertleri bakımından garip, yerine göre komik, intibak edememiş bir varlık olarak telâkki edilmektedir.

b) Ancak çocuklar ve gençler tarafından işlenen suçlar arasında iştirak nispetinin pek yüksek derecede olması⁸ çocuk suçluluğu ile oyun grubu arasında bir illiyet rabıtası mevcut bulunduğunun kabulüne kriminoloğları sevketmiştir. Kriminolojide, Suçluluğun sosyo-kültürel âmillere dayandığını ileri süren görüşler, suçluluğun teşekkülünde «*çocuk çetelerine*» ve «*arkadaşlığa*» üstün yer vermektedirler⁹.

Yukarda da arzettiğimiz gibi çocuk ve gencin hayatında oyun arkadaşı aileye nazaran daha önemli yer tutar. Arkadaşlar, omuzdaşlar birbirlerine birçok bakımlardan tesir icra ederler. Dostunu seçişi ya şahsiyetinin teşekkülünde yardımcı olur, yahut ta şahsiyeti tamamiyle parçalar.

Oyun grubu içine giren çocuklar bazan gruba o kadar bağlanırlar ki, oyun arkadaşlarından, omuzdaşlarından hiçbir zaman ayrılmak istemezler; davranış bu şekli alınca toplumun tesbit ettiği tavır ve hareket örneklerinden inhiraf başlamış demektir. Yine uygunsuz kimselerin toplandığı arkadaş ve oyun gruplarına iltihak eylemek ve hele esasen kanun ve nizamları ihlâl etmek alışkanlığını edinmiş çocuk ve gençlerin teşkil eylediği gruplara girmek suçluluk örneklerinin kolaylıkla yayılmasına sebebiyet verir¹⁰. Anti-sosyal eğilimlerin elde edilmesi yönünden böylece kolaylaştırıcı bir zemin hazırlanmış olur. Filhakika oyun ve arkadaş grupundaki, esasında yapıcı ve sıhhatli olması icab eden tesirler tam aksi yönde etki yapar hale gelebilirler.

8) Bk. : *Sulhi Dönmezer*, Garp memleketlerinde ve memleketimizde Çocuk suçluluğunun umumî inkişafı (İş Mec. yıl 1943), *Shaw Mckay*, Delinquency Areas, 1929, eserlerinde Chicago çocuk mahkemesi çevresine giren suçlu çocuklardan % 88,7 sinin suçlarını iştirâk halinde ika eylemiş bulduklarını tesbit eylemişlerdir.

9) Bk. : *Sulhi Dönmezer*, Kriminoloji, s. 170 ve son.

10) *Paul W. Tappan*, Juvenile Delinquency, 1949, s. 145.

Sutherland'ın farklıların içtimai nazariyesinde de izah eylediği veçhile çocuk ve gencin temas ve münasebetleri suçlu örneklerle cereyan etmekteyse, münasebete girenin de suç örneklerine yönelmesi tabii olur.

Oyun grupları, kolaylıkla çeteler haline değişebilmektedir¹¹. Çocukta bilhassa gençlik çağına intikal ederken grup tazyikleri ve gruba hulûs ile bağlanmak eğilimi fazladır; çocuğun kendini tanıtmak ve kabul ettirmek, macera meyilleri grup içindeki temaslar yoluyla suçluluk yönüne döndürülebilir. Zira men olunan şeylerin yapılması suretiyle zevk temin etmek heyecanı, otoriteye karşı isyan duygusu ve kabadayılığın sağladığı prestij değeri hep oyun grupundan çeteye inkılâp eden ve suç yoluna dönen çete grubu içerisinde tatmin olunabilir. Böylece garip te gözükse *sosyabilite* çocuk bakımından suç riskini arttırabilmektedir.

Nev'ine göre suçu işlemenin muayyen bir tekniği icap ettirdiği hallerde de, oyun grubu veya çete, tekniğin öğrenilmesi bakımından tesirli bir vasıta teşkil edebilmektedir.

Çocuğun oyun grubu bir nevi çete halini alınca, aile artık çocuğun hayatında pek küçük bir rol oynamaya başlamakta ve çocuk adeta sokak tarafından tasarruf edilen bir mahlûk halini almaktadır.

c) Belirtmek lâzımgelir ki oyun grubunun, çetenin, arkadaşlığın çocuklar ve gençler üzerindeki suça sevkedici tesirlerini mütalâa ederken çocuğun ve gencin kişilik ve karakterini tecavüzkârlık veya pasiflik, kendisine telkin yapılabilme yahut menfilik derecesini ve otoriteye karşı münasebetleri bakımından yetiştirilme tarzını da gözönünde bulundurmak lâzımgelir¹².

Oyun grubu ve arkadaşlığın tesirlerini sadece sosyal muhitin etkileri olarak mütalâa etmek ve çocuk muayyen kişilerin dahil bulunduğu oyun grubuna girmeseydi suçlu da olmayacaktı gibi mutlak bir neticeye varmak elbette hatalıdır. Muhit tesirlerini bilhassa bu konuda psikoanalitik yönlerden de ele almak ve kıymetlendirmeye çalışmak lâzımdır. Suçluluk sadece, kanuna aykırı örneklerle olan temaslardan değil ve fakat bu temaslarla birlikte mevcut bulunan çok adetteki diğer unsurların birleşmesinden ve bilhassa biz-

11) Sokak köşeleri toplulukları ve Çeteler konusunda Bk. : *Trasher*, *The Gang*, 1936; *William Foote Whyte*, *Street Corner Society*, 1943.

12) *Tappan*, s. 146.

zat ferдин bu birleşime getirdiklerinden husule gelir. Zira ferдин muhite karşı *cevapları* bizzat kendisine tâbidir ve bağlıdır... çocuk ve gençlerin suçlarının çoğu herhangi bir grup tesirinden önce işlenmektedir ¹³.

Bu konuyu *Kate Friedlander* daha açık olarak izah ediyor : Bir kere okulla sokak arasındaki münasebet, müellife göre, şöylece açıklanabilir : Antisosyal çocuklarda kendilerini göstermek temayülü, normal çocuklardan daha fazladır. Bu itibarla çocuk okulda muvaffak olur ve parlarsa kendini göstermek ihtiyacını tatmin yolunu bulmuş olur. Fakat bazan içgüdülerden gelen ilcalar çocukta herhangi bir konuda muvaffak olabilmeyi imkânsız hale getirebilir. Bu gibi hallerde çocuk mektepte iyi dereceler alamaz; binnetice sokağın sağladığı zevklerden mektebe dönmek gittikçe daha zorlaşır. Okul dışındaki muhit okula nazaran daha az zevk verici olsaydı çocuk, muhtemel olarak, mektepte daha mutlu olurdu. Okula bağlı olmayan faaliyetlerin çekimi arttıkça çocuğun normal hayata intibakı şansı da o nispette azaltılmış olur.

Bütün bu beyanlardan çıkarılması icab eden önemli sonuç şudur ki antisosyal karakter yapısı içinde bulunan çocuk okul hayatında kâfi tatmin bulamamakta ve şu hal ise onu antisosyal davranışlara sürüklemektedir. Bu bakımdan denilebilir ki bazı çocuklarda, esasen saklı bulunan suçluluk temayülünü su yüzüne çıkarmak için pek az şey kâfidir; buna mukabil yine bazı çocukların muhitlerinde tahakkuk ettirilen çok cüz'î bir değişiklik, onların normal yaşayışlarında devam edebilmeleri için yeterli olabilir.

Boş zamanlarda beraber bulunulan kötü arkadaşlar bakımından da durum farklı değildir. Burada da faaliyette ve işlemekte bulunan pek çok adette âmiller vardır ve bunların hepsi sırf muhite müteallik unsurlar şeklinde mülâhaza ve kabul olunamazlar. Meselâ muhitte kabadayı delikanlıların mevcut bulunuşu onlara iltihak suretiyle birlikte kanunu ihlâl edici hareketlere girişmek eğilimini tahrik edebilir ve fakat sadece muhitte ilgili bu âmil çocuk suçluluğunun elbetteki yegâne sebebi olamaz ¹⁴.

13) *Tappan*, s. 147.

14) Aynı istikamette görüşler için Bk. : *Philippe Rey - Herme*, *La Rééducation de la jeunesse delinquante*, 1945.

3. Eğlenme ve topluma hitabeden eğlence vasıtaları :

Çocuk ve gençlerin boş zamanlarının bir kısmı da eğlence ile geçer. Topluma hitab eden ve ticarî nitelik taşıyan eğlence vasıtaları da bu konuda elbette ki önemli yer işgal etmektedir.

Eğlence, hayatın mânalı ve lüzumlu kısımlarından birisini teşkil eder ve demokratik bir toplumda zarurîdir; eğlence herkesin hayatında ve bilhassa gençlerin hayatında müsbet bir kuvvettir¹⁵.

Bununla beraber bilhassa Amerikan kriminoloji edebiyatında, kontrole tabi tutulmamış ve bilhassa ticarî maksat güden bazı eğlence vasıtalarının, çocuklar ve gençler üzerinde tahrip edici etkiler gösterdiği ve suçu arttırdığı, buna mukabil sıhhatli ve programlı bir eğlence faaliyetinin ise suçluluğu önleyici tesirler yaptığı kabul edilmektedir.

Amerika'da eğlence ile suçluluk arasındaki münasebetleri tesbit amacıyla yapılmış olan en geniş bir etüd 1939 yılında Chicago'da geliştirilmiştir. Araştırma ile varılan neticelerin özeti şu olmuştur ki, şehir tarafından vücuda getirilen eğlence yerlerinde boş vakitlerini geçirmiş bulunan çocuklar, boş vakitlerini buralarda geçirmiyenlere nazaran daha az suç işlemişlerdir. Suç işlememiş çocuklardan bir eğlence programına tâbi tutulmamış bulunanlar, eğlence programına tâbi tutulanlara nazaran üç misli daha fazla suç işlemişlerdir.

Genel olarak çocukların uygun ve kâfi eğlence vasıta ve programlarına malik bulunmayışları suçluluğun bir sebebi olarak kabul edildiği gibi bazı ticarî eğlenme tarz ve şekillerinin de çocuk suçluluğunda âmil rolü ifa eylediği kabul edilmektedir. Bazı filimler, tiyatrolar, televizyon programları, dans edilen, içki içilen yerler, ticarileştirilmiş spor hareketleri bu mahiyette telâkki edilmektedir.

Glueck'ler, suçluların boş kaldıkları zaman daima bir şeyler yapmak isteyerek tekrar suç işlediklerini kaydetmektedirler¹⁷.

Sinema ile çocuk ve gençlik suçluluğu arasındaki alâka ötedenberi memleketimizde bir tecessüs konusu teşkil eylemiş ve bilhassa, ilmî tetkik ve araştırma yapmadan kendi şahsî müşahade ve dü-

15) Recommendations for Action by the Panels of the National Conference on Prevention and Control of Juvenile Delinquency, Washington 1947, s. 43.

16) Recreation and Delinquency, University of Chicago Press, 1942.

17) Bk. : *Neumeyer*, s. 218.

şünüşlerini hakikatmış gibi ifade etmek eğiliminde bulunan bazı yazarlar sinemayı Türkiye'de bir numaralı çocuk suçluluğu sebebi olarak göstermeye gayret etmişlerdir.

Amerika'da bu konuda en geniş ve kavrayıcı araştırma 1930 yılında *Payne Fund* tarafından yaptırılmıştır¹⁸. Bu araştırmalarda sinemanın çocuk ve gençlerin tavır ve hareketleri üzerinde değişik suretlerde etki yaptığı, polis filmlerinin ve cinsiyeti tahrik eden filmlerin ciddî kötülükler icra eylediği neticesine varılmıştır. Ancak bu araştırmaların çok ciddî tenkidlere maruz kaldığını da ilâve etmeliyiz.

Strip-tiz yapılan tiyatrolar, bir çeşit vodviller ve mümasili tiyatro tiplerinin de zararlı etkiler yaptığı açıklanmıştır. Kötü tesir icra etmesi muhakkak birçok film ve tiyatro eserlerine çocuk ve gençlerin gitmelerini meneden nizamların hiçbir yerde tam olarak uygulanamadığı da bir vâkıdır.

Diğer bazı Amerikan müellifleri ise muayyen tipteki eğlence şekillerinin çocukların karakter ve davranışları üzerinde ne gibi tesirler icra eylediği hususunda yapılmış araştırmaların, metod ve neticeleri bakımından, kanaat husule getirmeye elverişli bulunmadığını nakletmektedirler. Bu müelliflerden *Tappan*'a göre suçlu çocukların fiillerini boş zamanlarında, aylaklık hallerinde işlemeleri tabiidir; fakat bu olay suçluluğun hakikî sebebinin ve suçluluğu önlemenin hakikî çaresinin ne olduğunu tâyin hususunda nazara alınamaz¹⁹.

Araştırmalar, tenkidler ve çelişme halindeki fikirler ne olursa olsun bugün Amerikan cemiyetinde çocuklar ve gençler bakımından organize edilebilecek, kontrol ve murakabe altında yürütülebilecek eğlendirme ve eğlence faaliyetlerinin suçu önleme bakımından üstün değerlerine fazlasiyle inanılmakta ve bu bakımdan milyonlarca dolar harcanmaktadır.

Eğlencenin ve değişik eğlence vasıtalarının çocuklar ve gençler üzerindeki tesirleri, kanaatımızca, her şahıs ve fert için elbette ki aynı değildir. Nispeten suça sevkedebilecek eğlencelere iştirak edenlerin çoğu suçlu olmazlar.

Memleketimiz bakımından durumu, arzedilen garp araştırmalarından ayrı olarak ve şartlarımıza göre tespitte gayret etmek lâzım gelir. Çok kere yapıldığı gibi bu konuda garp eserlerinde ula-

18) Tafsilât için Bk. : *Neumeyer*, 219 ve son.

19) *Tappan*, s. 148.

şılmış neticeleri tāmim ile Türkiye'ye de teşmil etmek büyük hatâ olur. Türkiye'de, İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü tarafından ceza evlerinde mevcut 974 suçlu çocuk üzerinde yapılan ve 1953 yılında neşredilen kriminolojik ankete nazaran durum şöylece tespit olunabiliyor: 974 suçlu çocuktan ancak 197 sinin sinemaya gitmiş, buna mukabil 775 inin hayatlarında bir defa dahi sinemaya gitmemiş oldukları anlaşılmıştır. Keza yine 972 çocuktan ancak 38 inin dansing, bar ve meyhaneye gitmiş oldukları anlaşılmıştır. Yine 976 çocuktan 929 unun hiçbir zaman kumar oynamadıkları anlaşılmıştır.

Görülüyor ki, hiç olmazsa bir araştırma, Türkiye'de, münferit vak'aların hususiyetleri mahfuz kalmak şartıyla, bir toplum olayı olarak çocuk suçluluğu ile boş geçen zamanların eğlence suretiyle kullanılışı arasında sistematik bir alâkanın mevcut bulunduğunu iddia etmenin pek te mümkün olmadığını ortaya koymuş bulunmaktadır.

4. Belirli bir çeşit yayınlar ile çocuk suçluluğu arasındaki ilgiler :

Dünyanın birçok memleketlerinde, kötü edebiyatın, eserlerin, suça sebebiyet verici bir âmil teşkil eylediği, kanlı katilleri hikâye eden, müstehçen hikâye ve resimleri ihtiva eden yayınların, polis hikâye ve romanlarının suçluların tavır ve hareketlerini metheden neşriyatın suç üzerinde ehemmiyetle müessir olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda bilhassa, şehvî tecessüsleri tahrik suretile gençleri kötü yola sürükleyen müstehçen yayınlar üzerinde durulmuştur²⁰.

Gazete ve dergilerin, suçu yaymak hususundaki tesirleri, suç tekniğini öğretmek, suçun mutad, müşterek, cazibeli hatta heyecanlı, fayda husule getirici bir faaliyet olarak takdim edilmesi, suçlunun prestijini yükseltmek, suçluya sempati celbine gayret etmek, adaletten kurtulmayı kolay olarak telkin etmek, adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde takdim etmek, suçun âdeta reklâmını yapmak, bizzat ücret vasıtası haline gelmek suretinde özetlenmektedir.

Amerika gibi basının yekûn tirajının yüz milyonlara yaklaştığı bir memlekette müstehçen, cinsiyeti tahrik edici, suçluluğu ve haydutluğu renkli faaliyetler şeklinde göstermeğe müsait neşriya-

20) *Sulhi Dönmezer*, Kriminoloji, s. 201. Bu konuda fazla tafsilât için bu eserin 202 ve son. sahifelerine Bk.

tın gençler ve çocuklar üzerinde ne müthiş tesirler yapabileceği kolaylıkla anlaşılır. *Comic Books* adı verilen resimli maceraları hikâye edici kitaplar ve gazetelerdeki resimli romanlar, hikâyeler bugün yalnız Amerika'yı değil fakat memleketimizin büyük şehirlerindeki çocuklu ailelerin evlerini istilâ etmiştir. Araştırmalar göstermiştir ki, intibaksız, ruhen ve aklen problem arzeden çocuklar muhtemelen bu nevi kitap ve gazetelerin müptelâsı haline gelmektedirler²¹.

Türk Basını bugünkü hali ile, yayın istikameti yönünden, genel olarak suça sevkedici tesirlerden uzak gözükmemektedir.

Bununla beraber, memleketimizde gittikçe yayılmak yolunu tutan, Amerikan tipi, ekseriya tercüme, resimli roman neşriyatı üzerinde bir miktar durulabilir. Herhalde Wald Disney tipi komik hayvanlar, terbiyevî istikametteki bu nevi yayınların tercihi temenni edilmelidir. Yine ilâve edelim ki, memleketimizde suç işleyen çocukların seviyeleri ve bunların bilhassa köylerde ve şehirlerin kötü semtlerinde tekâsüf eyledikleri vâkıası nazara alınacak olursa, kötü edebiyat ile suçluluk arasında memleketimizde henüz bir münasebetin mevcut bulunduğunun iddia edilemeyeceği kendiliğinden anlaşılacak icap eder. Ancak elbette demek istemiyoruz ki, bu tip yayınlar ile kamu otoritesi meşgul olmasın. Bu konu ile ilgilenmeyi icap ettiren çok ciddî diğer bir takım sebeplerin mevcut bulunduğu muhakkaktır.

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER

21) Children Talk About Comics, Communications Research; Comic Books and Juvenile Delinquency, March - April 1949.